

HARANGOK NAPJA, ŐRBOTTYÁN

Nemzedékek Éve, 1. túra: Őrbottyán, 2022. július 16-án

Prológus: A két évnyi pandémia az embereket, de legalább is engem fegyelmesebb életvitelre szoktatott. Minden hétköznap hajnali 5:05-kor pittyent a kapucsengőnk az 5. emeleten, jelezve: a „Teletálás kisasszony” belépett a bejárati ajtón és 5 perc múlva leteszi az ajtónk elé a „napi-hamit”. Be kellene hozni, mert nagyon meleg van, megromlik. ... mert mínusz 20 fok van, tehát megfagy. Ha már behoztam, megnézem, mi a mai menü. Jaj, hol a szemüvegem? Hová is tettem este? ...Mire minden rendeződött ½ 6 lett és teljesen felébredtem. Reggeli után jött a hosszú délelőtt és egyre csak éhesebb lettem. Át kellett szervezni a napirendet: „Legyen az ebéd minden nap pontosan délben!”

Régebben, mikor még a szüleimnél laktam és délben éppen szólt a Kossuth Rádió, a déli harangszó után a bemondó közölte: „Kedves hallgatónk, ma a budavári Mátyás templom nagyharangját hallották.” Most meg, már a harangszó előtt Mécs Imre tart egy ismertetőt a településről, a templomról, melyet mindig így fejez be:” ... méter magas tornyában 3 harang lakik. Délben a soproni Szent Mihály templom 29 mázsás Szent Mihály harangja szólal meg, melyet 1893-ban idősebb **Seltenhofer Frigyes** öntött soproni műhelyében.” Aztán más napokon jöttek szépen sorba Ifjú **Seltenhofer Frigyes** 1903-ból, Szlezák László Pestről, Szlezák Rafael rákospalotai mester. Megjelent Sopronból Ifjabb **Seltenhofer Frigyes**...aztán egyszer megjelent Gombos Miklós, őrbottyáni Aranykoszorús Harangöntő Mester. Ez a hír annyira mellbevágott, hogy később visszahallgattam a NET-en is, majd izgatottan felhívtam barátomat Szabó Istvánt, Őrbottyán polgármesterét. Ő megnyugtatóan, hogy a hír igaz: „Magyarország egyetlen harangöntője, Gombos Miklós Aranykoszorús Harangöntő Mester műhelye valóban Őrbottyánban üzemel, közel a vasútállomáshoz és minden év júliusában, a „Harangok Napján” látogatható lesz, ha vége a pandémiának. Erre már „csak” 2 évet kellett várunk, és most végre elindulhattunk.

Pontosítsuk a Harangok Napját!

A Harangok Napja elnevezéssel 2007-ben Őrbottyán Nagyközség (2013-óta Város) Önkormányzata települési ünnepnaprá nyilvánította a nándorfehérvári diadal napját.

Az önkormányzat rendeletében úgy határozott, hogy július 22-hez közel eső hétvégén minden évben megrendezi a Harangok Napját. Ezzel büszkén hirdette azt is, hogy Őrbottyánban él és dolgozik Gombos Miklós Aranykoszorús Harangöntő Mester, Magyarország egyetlen harangöntője, akinek a műhelyéből kikerülő harangok országunk határain innen és túl is öregbítik a település hírnevét.

Az első Harangok Napja 2008-ban került megrendezésre. 2022. július 16-án már 13. alkalommal (sajnos 2020-ban és 2021-ben a koronavírus járvány miatt elmaradt) együtt ünnepelhettük Őrbottyán lakóival és az ide látogatókkal, tehát velünk is.

A Rákóczi Ferenc utcai műhelyt, a „Nemzedékek Éve” program keretében, két irányból közelítettük meg. Az 56-os Szabadságharcos Lovagrend 12 apródja (a 10-18 éves korosztályt képviselő) mikrobusszal jöttek Recskről. Mi 34-en, akik az emléktúrán a Puskás Tivadar Híradó Bajtársi Egyesületet, valamint Híradó Tagozatot reprezentáltuk, a Nyugati pályaudvarról vonattal utaztunk Őrbottyánba. (Kötelességem megjegyezni, hogy azért a néhány bajtársunk élt a lehetőséggel, és elhozta alsó tagozatos unokáját is.)

A bemutató 9 órakor kezdődött és bő 2 órányi volt. A vizuális „csodáról” nehéz szóban beszámolni. Meg sem próbálom. Jövőre tessék eljönni! Már az udvaron csattogtak a fényképezőgépek és pózoltak egy-egy kisebb-nagyobb fényesen csillogó harang mellett a

bajtársnők, apródok, bajtársak. Az állványokra felrakott harangok egyikét azt megkondította valamelyikünk, és mivel a közben megérkező mester, Gombos Miklós csak mosolygott, kisebb hangzavar, pontosítanám kisebb haranghang-zavar keletkezett, mely csak az ismertető megkezdése után csitult el. Gombos Miklós nem csak a harangöntésben, hanem élete, hobbija, szakmája prezentálásában is Aranykoszorús. Ideiglenesen felállított, hangosítással ellátott, megfogható prezentációval támogatott előadását a napfényes műhelyudvaron, mi a fák árnyékából hallgattuk. A Harangok Napja, tehát „Mit is ünneplünk most, itt?” történetével kezdett, majd nagyívű előadásának én a „Nagy Sándor aranykoporsójának csengőcskéitől a budapesti Szent István Bazilika nagyharangjáig” alcímet adtam. (lásd: Keretes 1.) El kell ismerni, az előadó profi volt. Látva a hallgatóságot, nagyon helyesen nem ment bele a legendák cáfolatába és anekdotákkal színesítette mondanivalóját. (lásd: Keretes 2. és Keretes 3. írások). Én hiányoltam, hogy a Mester a magyar harangöntés, benne a saját családja történetéről egy szót sem szólt, valamint az őrbottyáni műhely „kialakulásának” története is titok maradt előttünk. Én a mellékelt Keretes 4. – Keretes 7. szöszszeneteimben, a magyar történelem egyes korszakainak mélyebb megismerése céljából megpróbálom, saját szemszögemből pótolni mindezt. Végigragva magamat az anyagon, igazat kell adnom a Mesternek: A prezentáció végén egyetlen nyilvános kérdés nem hangzott el, tehát a megjelentek mindent megértettek. Irány a műhely, folytassuk ott!

A mellékelt fotók próbálják visszaadni az öntőműhely atmoszféráját. Az egy-egy harang elkészítéséhez feltétlenül szükséges 6-9 hónapos szerteágazó és magas szakmai ismereteket igénylő előkészítőmunkát, mely megelőzi az alig 6 perces öntést. Utóbbit természetesen csak kivetítve láttuk. Itt egyszerre több közel azonos méretű, földbeásott harangot öntenek. Ezeket 24 órányit hagyják kihűlni, majd kiemelik az öntőgödörből. A mag kihúzása után már próbaként megkondítható a mű, de az átadásig még sokat kell rajta dolgozni. (Pontosabban lásd: Keretes 8.)

A harangöntő műhely végigfényképezése után több fordulóban, helyi mikróbuszokkal felvittek bennünket a régi sportpályára, Órbottyán „Rózsadombjára”. Itt már igazi „juniálisi” hangulat uralkodott. Bazársorral, körhintával, ringlispillel, mesesátorral, fagylaltozóval, sörözővel, borozóval. Árultak sülthalat, szendvicset, lángost fokhagymásan vagy tejföllel... Ácsolták a szabadtéri színpadot, és egy hatalmas kondérban a szakácsnak öltözött polgármester úr a Harangok Napja hagyományainak megfelelően csülökpörköltet főzött. Bajtársaim körében azonban legnagyobb sikere a lovaglásnak volt. A helybéli lovász legények minden jelentkezőt felsegítettek a korának és testsúlyának megfelelő lóra és kantáron megsétáltatták a lovat újdonsült lovasával. Én is szemeztem az egyik lóval, de eszembe jutott édesapám intelme: „A ló veszélyes állat, mert elől harap, hátul rúg!” Ezért a lovaglást azzal az áлиндokkal hagytam ki, hogy szegény pacit nem az én 105 kg-mra méretezték.

Az időjárás igazi júliusi volt, 30 fok felett, hétágra sütő Nappal. Mindenki hosszabb távon az árnyéket kereste. Természetesen a lelkesebbeknek, helyi népviseleti ruhába öltözött „menyecskék” bemutatták a közeli látványosságokat. Templomot, kápolnát, kultúrházat...

A csülökpörköltet a recski apródok is megkóstolták, mielőtt hazaindultak saját buszukon. A város Harangok Napi hatalmas tortája csak késő délutánra készült el. Így a nekem szánt szeletet egyik cingár bajtársnő kapta meg repeta formájában.

Órbottyánból óránként megy személyvonat a Nyugati pályaudvar és Vác felé is. A helyi mikróbusz bárkit, bármelyik vonathoz elfuvarozott az őrbottyáni vasútállomásra. Hogy valami

rosszat is mondjak a minden szempontól gazdag nap végén: az Őrbottyáni vasútállomáson nincs resti. A vonatot várva, csak itt bántuk igazán azt, amit a juniálison otthagytunk.

Őrbottyán, 2022. július 16-a kapcsán

Dr. Horváth László Ferenc
az 56-os Szabadságharcos Lovagrend nagymestere
és a
Puskás Tivadar Híradó Bajtársi Egyesület alelnöke

U.i.: A harangöntésnek nagy, szerteágazó, jól hozzáférhető, olvasmányos irodalma van. Érdeemes „belelapozni”.

lexikon.katolikus.hu

www.budapesti-harangok.hu

<https://www.magyarharangok.hu/index.html>

Epizódok a harangok történetéből

(Keretes-1)

(Nagy Sándor aranykoporsójának csengőcskétől a budapesti Szent István Bazilika nagyharangjáig)

Amikor Nagy Sándor meghalt és a gyászmenettel, az aranykoporsóját szállították, **százával akasztották rá a harci szekérre a csengőket az útja során.**

Görögöknél, rómaiaknál **méltóságok jelvényében is szerepeltek a harangok**, és fontosabb **történeteket jeleztek** harangszóval.

A görögök, amikor rossz időben a magaslati tüzek nem látszottak, **bójákra szerelt harangocskákat** húztak ki egy-egy kötéllel a kikötő bejáratától mindkét oldalon. Ezek aztán **hangjukkal irányították a tengerészeket a helyes irányba.**

A rómaiaknál **a bűnözők nyakába tettek csengőt**, hogy a nép felfigyeljen rájuk. Ez akkor a vesszőfutásnak egy szigorított formája volt, melyben a csengőknek igen komoly szerep jutott. Aki akkor csengőt viselt, nem élte meg a naplementét.

A keresztényeket kezdetben a rómaiak üldözték. Azért nem használhattak harangot, mert felhívták volna magukra az üldözők figyelmét. Ezt elkerülendő **fa harangokat** készítettek, mellyel a harkály kopogásához hasonló, de ritmusában eltérő hangot adtak le vele, az erdei titkos Istentiszteletek alkalmával. Az egyház ezeket az ún. **fakolompokat** ma is használja, többnyire a tavaszváró ünnepeken és a nagyhét idején **kereplővel** együtt.

Kis szerzetesi kolostorokban készültek már **kicsi harangok**. Az első egyike volt Daggeaus **bencés barát** volt, aki minden egyházi kelléket (templomkilinc, pásztorbot, keresztelő edény stb.) öntéssel készített el. Szabiniánusz pápa felkérésére az egyház részére készített 50-80 kg-s harangokat is. **Szabiniánusz** volt az a pápa, aki **604-ben elrendelte**, hogy a misére haranggal hívják a híveket. Ez volt az egyetlen olyan egyházi döntés, ami fennmaradt uralkodásából, alig másfél éves működéséből.

Ettől kezdve **a harang a keresztény Istentiszteletek szereplőjévé** válik.

Hétköznapi funkciója is akad bőven.: az **imaidő jelzés: reggel – délben - este,**

születés és halálozás hírül adása, valamint a veszély jelzése.

A legnagyobb mecénása a harangoknak Nagy Károly (768-814) Német-római császár volt.

Közben a selyemúton szép lassan megérkezett Európába is a puskaapor, melyet az uralkodók hamarosan háborús célra kezdtek használni. Így aztán a harangöntők nyakába szakadt a *mozsárágyúk öntésének* feladata is.

Európában egymást érték a hódító és az örökösödési háborúk, ezért az ágyú kelendőbb volt a haragnál. **A csatározásokban a vesztesek ágyúit följánlották a templomok számára.** Más alkalommal viszont **a harangokat kiszedték a templomok tornyából, hogy ágyúnak öntessék át.** Évszázadokon át zajlott ez az „áldásos” tevékenység oda-vissza.

1241/42. Tatárjárás. Ők is használtak csengőket a postaló nyakában. Aki ilyennel találkozott, az köteles volt a lovas útját szükség esetén segíteni.

1456. Nándorfehérvár: Hunyadi János és Kapisztrán János seregei győznek a török birodalom seregei felett, ezért szól a **Déli harangszó**, melyet III. Kallixtusz pápa rendelt el a keresztény világban. (Pontosabban: *lásd:* Keretes 2-ben)

1532. Kőszeg: Jurisics Miklós megvédte Kőszeg városát, ennek tiszteletére ott 11 óraker harangoznak. (Pontosabban: *lásd:* Keretes 3-ban)

1571. Lepantói tengeri ütközetben Don Juan de Austria vezetésével az egyesített keresztény gályák megsemmisítik az oszmán török hajóhadat. A visszatérő keresztény flottát Messinában díszlövéses és zúgó harangok fogadták. (A harangzúgás korai volt, mert az 1570-ben elfoglalt és még 300 évig török kézen maradt Ciprus mellé 3 év múlva Tunisz is a törököké lett!)

Az 1800-as évek forradalmi alatt a harangok megint előtérbe kerültek, mint alapanyag az ágyúöntés számára. A Nagy Francia Forradalomban kb.: **100 000 harang** semmisült meg.

1848/49. Kézdivásárhely. Gábor Áron Erdélyben szintén a forradalom segítségére sietett, harangból készített ágyúhoz, a feljegyzések szerint **313 harangot** olvasztottak be.

Gábor Áron őrnagy hősi halála miatt, kevésbé közismert, hogy az osztrákok bosszúját az ágyúöntők sem kerülhették el. Lukács Dénes ezredest, az ágyúöntés irányítóját előbb halálra, majd várbörtönre ítélték, a Németországban született Schaudt András pesti harangöntő pedig „két ágyúcsőnek a pártütők használata alá lett átadása miatt” négy havi börtönt kapott. Utóbbinak hamar megbocsátottak, mert 1856-ban az esztergomi Bazilika felszentelésére érkező I. Ferenc József császár (még nem magyar király) az Ő 54 mázsás harangja zúgása közepette lépett be az oldalbejáraton, mert az első homlokzat még nem készült el. (Pontosabban *lásd:* Keretes 6.)

A harangok 1860 körül, az acélgyártás elterjedésével „kivonultak” az ágyúcső gyártásából. A jó minőségű acél nagyobb teherbírású csövek előállítását tette lehetővé. A nagyobb töltet messze hordóvá tette az ágyút. Ezzel párhuzamosan azonban fejlődött az ágyúk töltési technikája és jelentősen megnőtt a tűzsebesség. Mivel a töltények hüvelye harangok anyagából készült, ezért a harangok továbbra is a háborúk áldozatai maradtak. Az I. és II. világháború alkalmával, ismét kidobálták a harangokat templomok tornyából.

Végezetül **néhány nagy harang és öntőmestere** a világból:

Kolokol – Moszkva, 4437 mázsa; Monterina Mihály

Kaiserglocke- Köln, 525 mázsa; Hamm A.

Peking, 1099 mázsa

Budapest Szent István Bazilika, 77 mázsa; Walcer Ferenc

Esztergom, 54 mázsa; Szlezák László

Vác, Roskoványi 43 mázsa; Szlezák László

Jelenleg a világ legnagyobb működő, lengő harangja az USA-ban van és a Packard cég nevéhez fűződik.

A déli harangszó valós története (Keretes-2)

1453. május 29-én a 21 éves uralkodó, II. Mehmed elfoglalta Konstantinápolyt, a Bizánci Birodalom fővárosát, a „városok városát” és felvette a Hódító melléknevet. Majd a várost birodalma fővárosává tette – szimbolikusan is kifejezve ambícióit: ő a bizánci császárok örököse, aki igényt formál azok hajdani világuralmára.

Európa csak 3 év múlva ébredt fel, amikor Mehmed szultán félelmetes serege 1456-ban Magyarország, a térség egyetlen számottevő hatalma, ellen indult.

III. Callixtus pápa keresztes hadjáratot hirdetett. 1456. június 29-én **imabullájában** elrendelte, hogy **napi háromszori harangszó** szólítson imára minden hívőt a kereszténység védelmében. Így buzdítsák mindazokat, akik a hódítók ellen küzdenek! A pápa felhívása szokatlanul nagy visszhangra talált. 1456 nyarán minden eddiginél nagyobb – főként csehekből és németekből álló – keresztes had gyülekezett Bécs környékén.

A keresztesek azonban soha nem találkoztak a Hódító seregével! Azokat Hunyadi János, Magyarország főkapitánya és a hetvenéves itáliai ferences szerzetes, Kapisztrán János, valamint az általuk toborzott zsoldosok és a környék felkelt keresztesei, parasztok, állították meg Nándorfehérvár falainál 1456 júliusában.

A Konstantinápolyt meghódító szultánra az utolsó összecsapás napján, július 22-én Hunyadiék súlyos vereséget mértek. A többség az ima erejének tulajdonította, hogy a túlerőben lévő oszmán hódítók ellen a Hunyadi János és Kapisztrán János által vezetett sereg győzelmet aratott.

A pápai rendelkezésnek és Hunyadiék győzelmének híre **közel egy időben** érkezett meg Budára és Bécsbe. Így nem véletlen, hogy a déli harangszó mindennapossá váló gyakorlata rövidesen ártéltelmeződött, és a köztudatban ma már inkább a győzelem emlékeként él.

Összegezve: A pápa a déli harangszót június 29-én rendelte el, viszont a nándorfehérvári diadalról csak augusztus 6-án értesül, tehát ha már harangoznak, akkor ne csak a déli 12 óra jelzése legyen az indoka!

Persze a pápa később számos oklevélben is úgy említi a déli harangszót, mint a nándorfehérvári csodáért szóló hálaadást. A korábbi pápai bulla megújításával VI. Sándor pápa a *jubileumi szentév közepén*, 1500. augusztusában már arról rendelkezett, hogy a harangszó az egész keresztény világban minden délben szólaljon meg, jelezve, hogy a kereszténység védelme, az összetartás minden időben és minden helyen fontos kötelesség.

A református templomok többségében délbe nem is harangoznak, Manapság egyre több római katolikus templomot „bontanak le”, valamint egyre több „zöldnek” zúg az érzékeny füle a harangzúgástól.

Így aztán 2011-ben, éppen ideje volt, hogy a győzelem 555. évfordulója alkalmából, a Magyar Országgyűlés e napot, amikor magyar csapatok megsemmisítő vereséget mértek II. Mehmed török szultán seregére a „Nándorfehérvári Diadal Emléknapjává” nyilvánítsa.

A kőszegi vár 1532. évi ostroma

(Keretes-3)

Édesapám, 1934/35-ben Kőszegen a Jurisics laktanyában volt sorozott „tititáti baka”. (Ma úgy mondanánk híradókatona.) A kiképzés része lehetett, ma úgy mondanánk a „politikai fejtágítás” is. Ezen nekik azt mesélte a százados Úr, hogy Jurisics Miklós várkapitány és a török pasa (parancsnok) a következő egyezséget kötötték: Csak augusztus 29-én déli 12 óráig harcolnak egymás ellen. Aki akkor a várban tartózkodik, azé marad Kőszeg.

„Az ominózus napon reggel óta jöttek a törökök, csak jöttek a törökök, (mint 1969 decemberében Marseille-ben a csehszlovákok). Ezt meglátva a ravasz kőszegi plébános már 11 órakor elharangozta a delet. Erre a törvénytisztelő janicsárok letörölték a vért szablyájukról, az izzadságot meg homlokukról és hármasszlopba felsorakozva, zeneszóra elindultak haza. Még jó, hogy a tornyot az órával már lerombolták, így aztán senki, de a törökök pláne nem vették észre a svindlit”.

Édesapám, ha nem volt torony, akkor hol lógtak a harangok? – kérdeztem.

„A toronyban már biztosan nem voltak már harangok, mert azokat elrekvirálták addigra, hogy ágyút öntsenek belőle.” – felelte, majd így folytatta:

„Éppen úgy, mint otthon Tördemicen, ahol két katona felment a templomtoronyba. Kinyitotta a redőnyös ablakot és kilódították a kisebbik harangot. Az kiesett a kövesútra és darabokra törött. Az asszonyok letérdeltek és jajveszékelve azt kiáltották: „Eljött az Antikrisztus. Itt a világvége!” Az idősebb férfiak levették kalapjukat és némán keresztet vetettek. A suhancok, köztük Jóska és Sanyi nagybátyád megindultak a templomajtó felé „A másik marad! Nem adjuk!” kiáltással. Néhány szuronyos katona útjukat állta. (Tudták, hogy mi fog következni. Nem Tördemic volt az első falu, ahol rekviráltak.) Nagyanyád, a Hori-mama, aki már a '14-es háborúban, négy kiskorú édesanyjaként látott harangrekvirálás azt mondta: „Ne akarjatok vért látni! Lesz még. Sok is!” és csak szemével intett az izgága ikreknek, akik megtorpantak, majd hozzánk csatlakozva elindultak haza.”

Édesapám! Mindez mikor történt?

„Mielőtt behívtak katonának Lengyelországba a frontra. 1943 tavaszán.”

Én nem az 1943-as tördemici hangokról, hanem az 1532-es kőszegi harangokról kérdeztem, hogy hol voltak?

„Kézmosás! Az ebéd tálalva” – kiáltással szakította meg Édesanyám a diszkurzust.

Vasárnap lévén délután Szepesi Gyuri bácsit hallgattuk a rádióban, Jurisics Miklós vitézsége helyett. A későbbiekben a Kőszegi Vár védelme már nem jött elő.

Többször is jártam Kőszegen. Ha volt városnézés, akkor az idegenvezetők mindegyike lényegében Édesapám „ravasz plébános” verzióját ismételte el.

A Puskás Technikumban próbáltam ünnepi tanévnyitókat tartani. Ez annyit jelentett, hogy 500-550 résztvevővel, augusztus végén, szeptember elején egy, a magyar történelem fontos helyszínén tartjuk az egynapos „kihelyezett-érzékenyítést”. 2006-ban a Nándorfehérvári Diadal 550. évfordulója volt logikus, de a július 22-én arcátlanság lett volna tanévet nyitni. Viszont az 1526. augusztus 29-i Mohácsi Tragédia 480. évfordulója a tartalmán kívül tökéletesen

megfelelt. (Feretegesre sikeredett! Nagynyárádig különvonattal, onnan 8 km gyalog Sátorhelyre. Ünnepség, majd ugyanígy vissza.) Azonban mindez zérus ahhoz a felismeréshez, amit a nap, amint a dátum megvilágított.

Augusztus 29-e, Keresztelő Szent János, Jézus unokatestvére Fejevételének Napja
(Szulejmán összes győztes hadjárata ekkor fejeződött be.)

Nézzük sorban:

1521. augusztus 29. Nádorfehérvár bevétele

1529. szeptember 27 - október 14. Bécs sikertelen ostroma

1532. augusztus 29. Kőszeg ostromának vége

1541. augusztus 29. Buda elfoglalása

1552. szeptember 9. – október 17. Eger sikertelen ostroma

(Nincs selyemzsinór, csak „szorgalmi” feladat volt.)

1566. augusztus 29. Sikertelen roham! Ezt hallva, a 72 éves Szulejmán átköltözik a Hetedik Mennyszágba. Zrínyi Miklós szeptember 7-én „kirohan”.

Ezen adatok ismeretében, hogyan is zajlott le Kőszegi Vár ostroma?

a.) **1529. Bécs sikertelen.** Későn indulnak (május 10.) a Duna mentén. Az út jó. Az élelmezés jó: van mit összerabolni. Bécs messze van. Az időjárás pocsék. Későn érkeznek Bécs alá (szeptember 27.) Eddigre a keresztények összezárnak.

b.) **1532.** A cél ismét Bécs elfoglalása! Előbb indulnak (április közepén). Eszékig minden rendben. A Dráva mellett elindulnak Kőszeg felé. Nincs ellenállás, nincsenek utak, nincs élelmiszer (*A lakosság mindent felégetett és elmenekült.*) A török sereg nagyon lelassul. (300 km 3 hét alatt, ami 14-15 km-es napi átlag.) Közben a keresztényeknek Bécsnél van idejük ismét összezárni. Amikor augusztus 5-én Kőszegre érkeznek, már éhínség van a seregben, amely miatt kisebb lázadásokat is el kell folytatni.

A SAJÁT KÉTSZEREPLŐS PERFORMANSZOM

Szulejmán az okos: „Ibrahim pasa! Te vagy a nagyvezír. Bármilyen áron húzzál ki bennünket az újabb vereségből!”

Pargali Ibrahim (pasa, nagy vezír), a több nyelven beszélő, ravasz, görög rabszolga-srácból átnevelt rokon. (A szultán özvegy hűgának második férje.): „Méltóságos Padisah! Ismerem Jurisics Miklóst. Diplomáciai fogságban volt nálam 1530-ban 6 hónapot. Bízál bennem!”
...és a ravasz nagyvezér win-win-re bundázza az 1532-es hadjáratot, 2-3000 török és néhány száz magyar áldozat árán:

i.) „Kis vár, kevés védő (46 fő reguláris katona és 1200 menekült, melyből maximum a fele fogható hadra. (A többi öreg, asszony és gyerek. Ez nem Eger! Itt a nők nem harcoltak!)

Ágyúkat nem viszünk. Egy kis aknászkodás elég lesz!

ii.) Egy hét után segítsük Jurisics felmentést kérő, később könyörgő, majd búcsúlevelét Bécsbe juttatni. Ha küldenek felmentőket, azokat könnyedén elintézzük.... de nem fognak küldeni. Nekik Bécs védelme a fontos, Kőszeg már leírták.

iii.) A falakra, a látszat kedvéért olyan és annyi csatlóst küldünk, akiket a védők képesek visszaverni. Aránytalanul sok lesz a halottunk, de úgyis kevés az élelem.

iv.) Méltóságos Padisah! Javaslom, hogy a kedvenc győzelmi napodon, augusztus 29-én győzelemmel, Kőszeg elfoglalásával fejezzük be a hadjáratot! Ekkor, a még összes álló bástyára kitűzzük a harci zászlónkat és mivel a dél felé vezető út hadra-fogható férfi lakosságát mind Bécs védelmére rendelték, arra még szabad az út, és nincs lerabolva.

v.) Sietnünk kell a hazaindulással, az utolsó napokban már az éppen nem-harcolók kezdjenek összepakolni és 28-án induljanak el. Az megmaradt néhány száz kőszegi nem fog az „üldözésünkre indulni”. Persze Bécsből lesz néhány forrófejű... Azonban velük szemben lesz közel egy hét előnyünk.

Végül Ibrahim tervének legfontosabb mozzanatát az alábbi módon valósították meg: 29-én reggel álruhába öltözve találkozott Jurisics Miklós várkapitány és Ibrahim pasa nagyvezír. Utóbbi a tegnapi előzetes egyeztetés alapján hozta a 8 vár fokára kitűzendő lófarkas zászlót és Szulejmán üzenetét, hogy csak PC (politikailag korrekt) win-win győzelmet hajlandó szóban elfogadni és betartani:

„Nem lehetnek benne a magyar szerencse számok: a 3, a 7, a 12 és 13!”

Jurisics csak nézett, mint „Rozi a moziban.”. *(Pedig arra még közel 500 évet kell még várni.)* Ibrahim a ravasz görög észrevette tárgyalópartnerének értetlenségét és folytatta a Szultán kifogásainak forrását:

„Nem lehet a 3 királyfi, a 7 törpe, a 12 óra, vagyis a rasszista délharangszó, amely éppen a Bizáncot meghódító, munkájában megöszült II. Mehmed szultánt gyalázza, holmi Nándorfehérvár miatt. Ez kegyeltsértés. Kikérem, magam és az összes utánam következő szultán nevében!

Egyéni szabadságjogaimat sérti az ágyasházi öltözéket, legintimebb fehéreneműmet gúnyoló következő strófa: „**13 fodor van a gatyámon.**” Én sem tudtam. Megszámoltam, hogy a pizsamanadrágomon valóban 13 buggyantás van. Kinek, mi köze hozzá?

„**Azt gondoltam megőszülök a nyáron.**” Igen azt gondoltam, hogy végre feleségül veszem Alexandra Liszovszkát még az idén nyáron. Eddig is közös háztartásban élő, nagycsaládosnak számítottunk. Hiszen élettársam 5 fiút és 1 leány szült nekem. Úgy érzem, hogy itt az ideje a lagzinak. Mindaddig erről csak a hitvesi ágyban beszélgettünk Roxival. Valaki poloskát tehetett a lepedő alá.

„**Amint látom semmise lesz belőle, 12-t leváगतok belőle.**” Áprilisban indultunk és most lassan szeptember, hol tartottuk volna a 77 (7-ed 7) országra szóló lagzit? Az viszont igaz, hogy a tábori-pizsamámon nincs fodor.”

„**Utolsó javaslatom: 8 lófarkas-zászló és harangszó 11 órakor! Ezzel elmentem a falig!**”

Szerencsétlen Miklós hosszú másodpercekig várta, hogy Ibrahim elröhögi magát. Mivel a török arca komoly maradt, csak bólintott és ezzel elfogadta a feltételeket. Azonnal nekiláttak a lófarkas zászló dizájnjos elhelyezésére a véres romokon. Miután elbúcsúzott a két hadvezér egymástól, Ibrahimnak eszébe jutott az adminisztráció. Elvette Levi Strauss farmerja *(Ezzel mintegy 350 éves mobil pro-teleportálást valósított meg.)* farzsebéből okostelefonját és készített néhány szelfit *(Ezzel már 460 évvel előbből teleportált.)* háttérben a fellófarkaszászlózott romos kőszegi várról és se szó se beszéd felpattant lovára és elvágtatott. Jurisicsnak megkordult a gyomra. Az Ő lovát éppen tegnap ették meg az utolsó vacsorára.

Epilógus:

1.) 1533-ban Szulejmán valóban feleségül vette születési nevén: Alexandra Liszovszkát, akinek asszony neve: Hürrem Szultána lett. Több gyermekük nem született. *(Így is nagycsaládosokként kezelték Őket.)*

2.) Ibrahim 1536. március 15-én selyemzsinórt kapott, mert „villogott” egy követnek: „Amit én nem hagyok jóvá az nem valósul meg, tehát defaktó én vagyok a szultán”. (Az „álkövet” III/III -as ügynök volt.) Ibrahim halála után a birodalom hanyatlani kezdett. Vagyis igaza lehetett. (Hürremmel kölcsönösen utálták egymást.)

3.) Érdemeiért Jurisicset a király [1533.](#) február 20-án kőszegi előnévvel bárói rangra emelte, tanácsosi címmel és kamarási ranggal tüntette ki. 55 évesen, 1545-ben halt meg.

4.) A leírtakból kitűnik, hogy Bécs elestét nem is annyira az összegyűlt keresztény had, hanem a törökök késői érkezése hiúsította meg. Ebben jelentős szerepük volt a felvonulási útvonal környékén lakó jobbágyok „felperzselt-föld” taktikájának.

5.) Egy hipotézist eresztenék el a dátumok kapcsán. A naptárreform, + 10 napos korrekciója Szulejmán halála után 1582 őszén volt. Az orosz polgári adminisztráció csak 1923-ban korrigált: október 25-ből lett november 7-e. Ami +13 nap. Manapság is kb. ennyit kellene korrigálni reform nélkül.

Ha New York-i ikertornyok ellen elkövetett iszlamista terrortámadás dátumából, 2001. szeptember 11-éből levonjuk a 13 napot, akkor ismét **augusztus 29-ét** kapunk.

Magyarországi harangöntők XVIII. - XX. században

(Keretes-4)

Magyarországon történetében harangöntők százai dolgoztak. Sajnos a régiak alkotásait a világháborúk harangrekvirálásai semmisítették. Nagyon kevés 18. századnál régebbi harangöntő harangja van használatban templomtornyainkban. Itt most csak az utóbbi három évszázad, nevesebb mestereinek alkotóveit és műhelyének városát soroljuk fel:

18. század

Steinstock József 1730 és 1764 között Budán dolgozott.

Nuspichker János 1690 és 1713 között Budán. A török kiűzése után az első harangöntő.

Zechenter Antal 1723 és 1763 között Budán.

Kohl János és Litmann Antal 1763 és 1802 között Pesten. Együtt dolgoztak.

19. század

Eberhard Henrik 1800 és 1839 között Pesten (Előbbiek tanítványa.)

Schautd András 1831 és 1861 között Pesten (Előbbiek tanítványa.)

Id. Walser Ferenc 1860 és 1918 között Pesten (Előbbiek tanítványa.)

A magyar harangöntők közül az egyik legkiválóbb mester volt, ő öntötte a budapesti Szent István Bazilika ma is meglévő Boldogasszony-harangját, amely mind ezüstös csengésével, mind gyönyörű plasztikus díszítésével mind a mai napig elkápráztatja a hazai és külföldi harangrajongókat Két legnagyobb harangja Budapesten található.

Budapest, Szent István Bazilika (3600 kg)

Budapest, Budavári Mátyás-templom (3230 kg)

Thury János és fia Ferenc 1882 és 1908 között Pesten. (Szlezák László mestere.)

Seltenhofer Frigyes és fiai 1814 és 1945 között Sopronban.

A magyar harangöntészet egyik legfontosabb műhelye. (Pontosabban *lásd*: Keretes 5.)

20. század első fele

Szlezák László 1910 és 1951 között Pesten. (Thury János mestere gyárát vette át.)

A legszélesebb körökben ismert magyar harangöntő. A mai templomi harangok jelentős többségét, (több mint 5000 darabot) Ő öntötte. (Pontosabban *lásd*: Keretes 6.)

F.W. Rincker 1922 és 1930 között az Ecclesia Harangművek Rt. öntőmestere.

Főműve: Szeged, Fogadalmi templom (8537 kg)

Novotny Antal 1879 és 1913 között Temesváron.

Ifj. Walser Ferenc 1918 és 1930 között apja gyárában a rekvirált harangokat pótolta.

Szlezák Rafael 1935 és 1950 között Rákospalotán a rekvirált harangokat pótolta.

Szlezák László unokaöccse.

Gombos Lajos és utódai: fia, Miklós; unokája, Ferenc; dédunokája, ifj. Ferenc, Örbottyán.

(Pontosabban *lásd*: Keretes 7.)

A soproni Seltenhofer harangöntő dinasztia

(Keretes-5)

A híres Seltenhofer harangöntő dinasztia négy generáción át működött Sopronban, és öregbítette a hazai harangöntés hírnevét. Seltenhofer Frigyes Keresztély 1817-ben nyerte el a soproni polgárjogot. Át is települt műhelyével Bécsből Sopronba, A 19. század végére gyárrá nőtte ki magát a vállalkozás, amelynek profilja időközben a tűzoltószerkezetek gyártásával is kibővült. Az első világháború kitöréséig évente több mint száz harangot öntöttek a hazai és a környékbéli országok templomai számára. A trianoni békediktátum után a háborúba elvitt harangok pótlása konjunktúrát jelentett a cégnek. **5000. harangjuk** az 1926-ban készült 34 mázsás Hősök harangja volt, amely a soproni evangélikus templom számára készült. A nagy gazdasági válság visszavetette a termelést, majd a háborús készülődés miatt inkább a tűzoltószerkezetek gyártása került előtérbe. **Összesen** kis híján **6000 harangot** öntöttek. A gyár létének végét 1945-ben a második világháborúban elszenvedett bombázás jelentette, amit követően már nem épült újjá az üzem.

A közel másfél évszázad alatt magas színvonalon készült harangjai napjainkban is rengeteg templomtoronyban laknak. Elmondhatjuk, hogy az egyik legszínvonalasabb harangöntőket tisztelhetjük a Seltenhoferekben, mind a harangjaik hangja, esztétikai kialakítása és felszerelése tekintetében. Sajnos sok harang eredeti gyönyörű hangját a 20. század főleg második felében kialakult harangvillamosítási gyakorlata, és a harangfelfüggesztések átalakítása miatt nem élvezhetjük, de a legnagyobb harangjuk 2006-tól a soproni Hősök harangja a Perner cégnek köszönhetően ismét szabadon lengő nyelvvel működhet. 2001-ben emlékére azon ház falára, ahol harangöntőműhelye működött emléktáblát helyeztek el.

A négy generáció tagjai

- Legidősebb **Seltenhofer Frigyes (I)** (1789–1846)
- Idősebb **Seltenhofer Frigyes (II)** (1817–1903) ebből (1886–1903) között Seltenhofer és Fia néven, majd 1903-tól Seltenhofer Fiai néven működtek)
- Ifjú **Seltenhofer Frigyes (III)** és Lajos (1886–1919 között vezették a vállalkozást)
- Ifjabb **Seltenhofer Frigyes (IV)** (1919–1945 között vezette a vállalkozást)

A Seltenhofer cég által öntött legnagyobb harangok

1827: Olmütz, (Csehország) katedrális 8156 kg-os nagyharangja a (Vencel-harang) még Bécsben készült.

1876: A Békéscsabai Evangélikus Kistemplom 3547 kg tömegű Marik harangja

1892: A kőszegi Jézus Szíve templom 2188 kg-os Szent József nagyharangja

1893: A soproni Szent Mihály templom 2902 kg-os Szent Mihály harangja

1903: A nyíregyházi evangélikus templom 1767 kg-os nagyharangja

1927: A soproni evangélikus templom 3441 kg-os Hősök harangja

1932: A zirci ciszterci bazilika 1948 kg-os Szent György harangja

1938: A szombathelyi székesegyház 2220 kg tömegű nagyharangja

Szlezák László A legszélesebb körökben ismert magyar harangöntő.

(Ispáca (Pozsony vármegye), 1870.08.09. - Budapest, 1953.08.04.).

(Keretes-6)

[Thury](#) Ferenc rokona halála után, 1910-ben műhelyének örököse lett. Életében több mint 5000 harangot öntött. Az I. világháború után a **rekvirált harangok pótlásának** komoly hányadát ő végezte, így a mai templomi harangok jelentős többségét ő öntötte. 1928-ban megkapta a **Magyarország Aranykoszorús öntőmestere kitüntető címet**. Utána ő önthette újjá, 1930-ban a budapesti, Szent István Bazilika, 7795 kg-os Szent Imre harangját, a 20. század magyar harangöntészet legnagyobb alkotását. Majd miután több mint 70 éves szolgálat után, 1930-ban megrepedt az esztergomi Bazilika nagyharangja, Szlezák Lászlót érte az a megtiszteltetés, hogy a magyarság ikonikus relikviáját pótolja.

(Ugyanis, a megrepedt 5467 kg-os harangot Schaudt András öntötte. Ez „szolgált”, amikor 1856. augusztus 31-én Ferenc József jelenlétében, Liszt Ferenc ez alkalomra komponált „Esztergomi miséjével” megtörtént a félig kész Bazilika ünnepélyes felszentelése.)

Az új, 5827 kg-os harangot 1938-ra, Szent István királyunk halálának 900. évfordulójára készítette el a Mester, tehát hangja már 84 éve hallatszik még a túloldali Párkányban is.

Ekkortájt, hatéves korában adoptálta Szlezák László második feleségének gyermekét, Gombos Lajost, akit fiaként nevelve a mesterség rejtelseibe is beavatott. A gyárát 1944 szeptemberében lebombázták. A mester és fia saját kezűleg építették újjá a műhelyt. A háború utáni első, 700 kg-os harangot a Béke téri Szent László-templom számára hulladékbronzból öntötték.

A II. világháború után unokatestvérén, a rákospalotai Szlezák Rafaelen kívül konkurenciája nem maradt, így az 1940-es évek végén történt harangpótlásokban a legkomolyabb szerepet ő vállalta.

1951-ben a gyár épületeit és berendezéseit államosították, de a cégjogot nem. Ez idő tájt Szlezák László beteges volt, a céget nevelt fia vezette. 1953. augusztus 9-én megnyugodva, abban a biztos tudatban hagyta itt a földi életet, hogy életművét jó kezekbe hagyta. A cég két évig „Szlezák László özvegye” néven ment tovább. A neves, budapesti Szlezák László vezette öntőde végül is 1955-ig működött.

1956-ban Szlezák (Gombos) Lajos saját nevén új műhelyt akart indítani, de az iparendélyt nem kapta meg, azt kénytelen volt egy régi dolgozójuk, Ducsák István nevére kiváltani. Ducsák István Budapesthez közeli, Őrbottyáni telkén kezdték újra tevékenységüket, ahol a harangformázáshoz alapvetően szükséges, jó agyagot találtak.

Gombos Lajos végül 1970-ben, Órbottyánban megkapta az iparendélyt, ahol hosszú évekig, mint egyetlen magyarországi harangöntő dolgozott. Jelenleg egyik fia, Gombos Miklós egy másik órbottyáni műhelyben viszi tovább a családi mesterséget.

(Pontosabban: *lásd*: Keretes 7.)

A CSALÁDI TRADÍCIÓ FOLYTATÓDIK!

(Keretes-7)

1. SZLEZÁK LÁSZLÓ (1870-1953)

Aranykoszorús harangöntő mester

Thuri Ferenc harangöntőnél tanulta a mesterséget, unokatestvérével, Rafaellel. Majd különváltak és önállósodtak. Rafael Rákospalotán tevékenykedett. László a Budapesten a Petneházi utcában 100 fős műhelyt üzemeltetett. Több, mint 5000 harangjával a legtermékenyebb magyar harangöntő volt. Harangjai a mai napig szólnak. A Párizsi Világkiállításon aranyérmes harangja. A Rákosi érában a harangöntést megszüntették, a gyárat elvették. (Pontosabban *lásd*: Keretes 6.)

2. GOMBOS LAJOS (1928-2011)

Aranykoszorús harangöntő mester

Szlezák Lászlótól tanulta a mesterséget, aki nevelőapja volt. 16 éves korától az államosításig dolgozott nevelőapjával. Az államosítás után Órbottyánban épített műhelyt. Számos harangja ma is hallható az országban. Egész élete a harangöntésről szólt. Megkapta az „Órbottyán Díszpolgára kitüntetése” címet.

3. GOMBOS MIKLÓS (1953-

Aranykoszorús harangöntő mester

Édesapjától, Gombos Lajostól tanulta a mesterséget. Édesanyja elmondása szerint, amikor megszületett, Szlezák László elment meglátogatni, és ő mondta, hogy ebből a gyerekből harangöntő lesz. Igaza lett. Legnagyobb munkája a Sevillai Világkiállítás Makovecz Pavilonjába készített harangjáték. Nemcsak a belföldi, de a külföldi piacot is meghódította, így a Gombos név már külföldön is ismertté vált. Gombos Miklós is tulajdonosa az „Órbottyán Díszpolgára kitüntetése” címnek.

4. GOMBOS FERENC (1984-

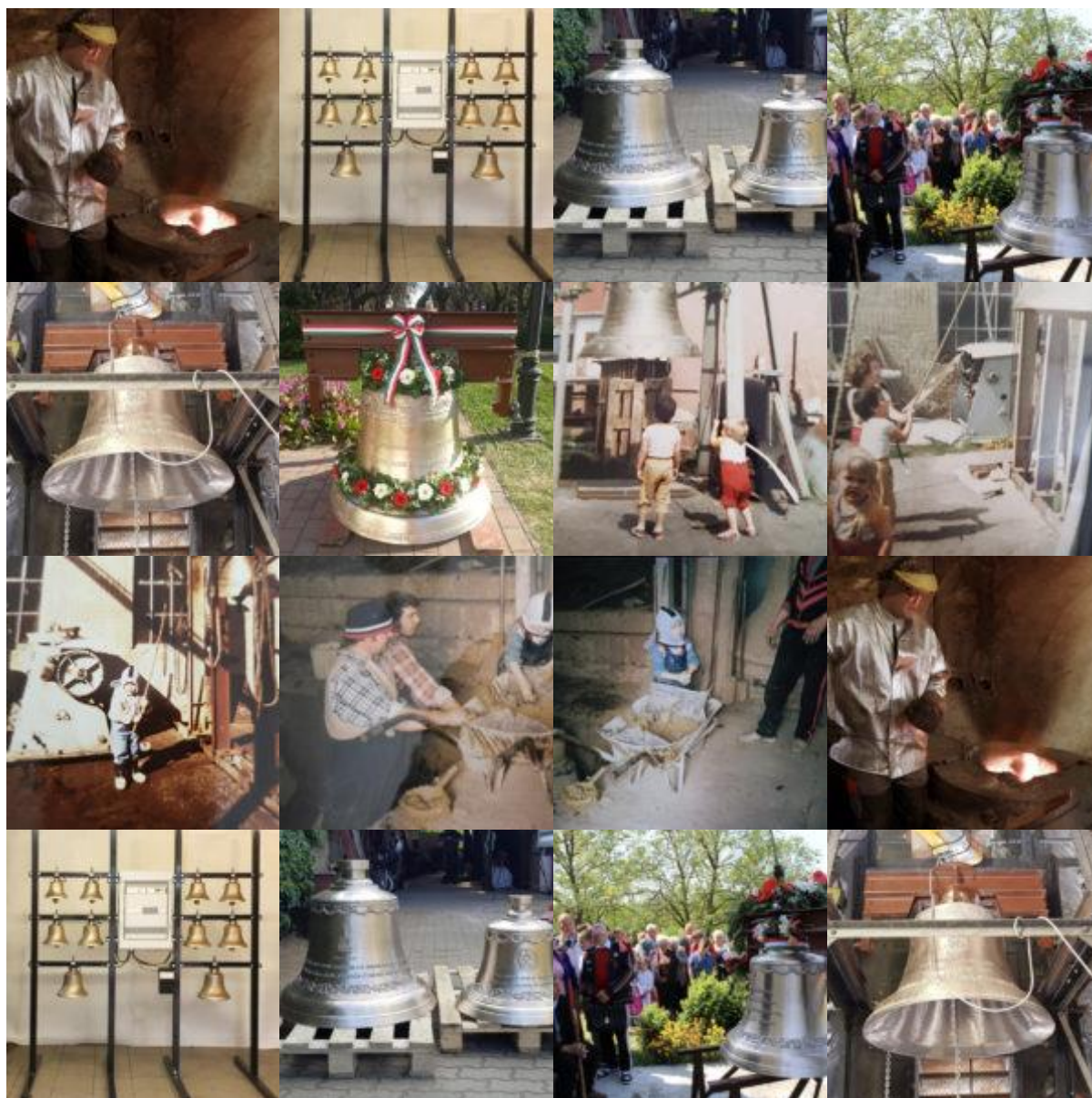
Krédója:

Édesapámtól, Gombos Miklóstól még ma is tanulom a harangöntés mesterségét. Kisgyerekként, nagyapám Gombos Lajos műhelyében szinte játszva szívtam magamba mesterség szépségeit. Célom mindig is a harangöntő Gombos név öregbítése volt. Ezért iratkoztam be a környék legjobb középiskolájába, a váci Piarista Gimnáziumba, majd a gödöllői Szent István Egyetemre, mint vállalkozásszervező közgazdász szereztem diplomát. Édesapámmal, fejlesztjük, bővítjük a műhelyt, hogy a növekvő igényeknek eleget tudjunk tenni. 2012-ben Kft-t alapítottunk. Megtanultam és aktívan használom a német üzleti nyelvet. Ma már középiskolás fiam is ugyanígy gondolkodik és cselekszik. Feleségem is sokat segít a munkálatokban. Elértem célomat: **A családi tradíció folytatódik!**

5. IFJ. GOMBOS FERENC (2004-

Igaz, még gimnazista, de már ő is megfertőződött a harangöntéssel. Ma még a szünidőkben az öntésnél segédkezik, és szívesen megy édesapjával, Gombos Ferencsel felmérni templomtornyokba.

FOTÓMONTÁZS

Harangöntés menete

(Keretes-8)

Most láttuk közelről, hogy a harangok esztétikusak, szépek. A toronyban a galambokon kívül a legtöbbet nem látja a személyzetén kívül évtizedekig senki. Viszont ezrek-milliók hallják akár naponta. Ehhez a meghatározott zenei hangon kell megszólalnia. Emiatt a harangöntés hihetetlen nehéz, összetett mesterség. Igényel komoly elméleti és gyakorlati tudást is. Egy harang születésének időtartama: 6-9 hónap. A harangöntő mesterré válás ideje **6-12 év**.

Elméleti lépések:

1. Elmegy a harangöntő a megrendelőhöz és lehangolja a már meglévő harangokat, ugyanis a harangoknak egymással konzonánsnak kell lenniük, hogy a harangzúgás ne hasson bántóan az emberi fülnek. Ehhez pedig ismerni kell a toronyban lévő összes harang rezonancia

frekvenciáját. Régebben ezt hangvillákkal történt, újabban pedig egy digitális műszerrel. A rezonancia frekvenciák ismeretében a harangöntő meghatározza, hogy milyen hangú harang illeszkedik a már meglévőkhöz. Ezután a megrendelő kiválasztja magának a megfelelő hangot és a rendelkezésre álló anyagiak függvényében meghatározza a harang tömegét is. (2010-ben egy átlagos, 100-2000 kg-os harang 30-40 EURÓ/ kg volt.)

2. A munka elméleti része: megszerkeszti az öntő a harang hangja és tömege ismeretében az elkészülő öntvény formáját. (Ezt a mai napig papírral, ceruzával végzik.)

Gyakorlati lépések

3. **Mag:** Építenek egy kemencét (kisebb harangoknál agyagból, nagyobb harangoknál téglákból). A kemence középpontjába egy függőleges tengely mentén elforduló harangsablon kerül. Ennek segítségével a kemencére felhordott agyagot a harang belső formájának megfelelően alakítják.

4. **Álharang:** a magra elkészítik a kívánt harang pontos mását agyagból, ezt zsírral lefixálják. Erre kerülnek rá a feliratok és a díszítések viaszból.

5. **Köpeny:** az agyag álharangra különleges összetételű finomsár-masszát kell felhordani több rétegben. Ez a keverék agyagon, samottliszten, tojáson, tejen és cukron kívül apróra vágott emberi hajakat is tartalmaz. (Mivel az emberi haj lyukas, átengedi a keletkező felesleges gázokat.) A köpeny belső felülete átveszi az álharagon lévő feliratokat, illetve az álharang formáját. A köpeny felső részére fémhorgokat szerelnek.

6. Begyújtják a kemencét és kiégetik az öntőformákat.

7. A köpenyt fölemelik, lefejtik az álharangot, majd a köpenyt visszahelyezik. A köpeny és a mag között hézag keletkezik. Ide fog befolyjni a fortyogó fém, mely 78% vörösréz és 22% angol önt tartalmaz.

8. A kiöntés előtt az egész öntőformát behelyezik egy embermélységű gödörbe, a harangöntő gödörbe, majd betemetik. Erre azért van szükség, mert a feltörő, nagy erejű gázok szétvetnék az agyagot. A fém 1200-1300 Celsius fokos.

9. Néhány nappal az öntés után a harangokat kiássák, lefejtik róluk a szükségtelen agyagformákat, tisztogatják.

10. Majd következik a próba, amelynél eldől a munka eredményessége. Ha nem a kívánt hangon szólal meg a harang, akkor bizony szét kell törni. Meg kell keresni a hiba okát és előlről kell kezdeni a munkát.

A Harangöntés Napján készült képek

Megérkeztünk

A színpad

Gombos Miklós előadása

A két MIKLÓS

A műhely

Ifjúsággal a műhelyben

Kisharangok

Portrék

Körhinták

Ringlispil